

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Nc/48/2014
Identifikačné číslo spisu:	3609200640
Dátum vydania rozhodnutia:	14.01.2015
Meno a priezvisko:	JUDr. Martin Vladík
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2015:3609200640.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti o maloletú D., narodenú XX. O. XXXX, zastúpenú kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny so sídlom v Nitre, dieťa rodičov matky Ing. Z., bývajúcej v D. a otca JUDr. F. bývajúceho v H., o zmenu úpravy práv a povinností k maloletej, vedenej na Okresnom súde v Nitre pod sp. zn. 13 P 228/2014, o vylúčení sudcov Krajského súdu v Nitre z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 9 NcC 30/2014, takto

rozhodol:

1. Sudkyne Krajského súdu v Nitre Mgr. L., JUDr. G. a Mgr. V. **n i e s ú v y l ú č e n é** z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 9 NcC 30/2014 (vec Okresného súdu Nitra sp. zn. 13 P 228/2014).
2. Konanie o návrhu matky na vylúčenie ďalších sudcov Krajského súdu v Nitre **z a s t a v u j e**.

Odôvodnenie

V konaní vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 13 P 228/2014 vzniesla matka maloletej D. písomným podaním z 3. septembra 2014 námietku zaujatosti voči všetkým sudcom Okresného súdu Nitra a proti všetkým sudcom Krajského súdu Nitra. Námietku vo vzťahu k sudcom Krajského súdu v Nitre odôvodnila tým, že otec maloletej D., JUDr. F. bol niekoľkoročným zamestnancom Okresného súdu v Nitre, kde pracoval ako vyšší súdny úradník a taktiež pracoval ako vyšší súdny úradník v určitom období na Krajskom súde v Nitre. Počas pôsobenia na uvedených súdoch si JUDr. F., ako sám mnohokrát uvádzal, vytvoril veľmi blízke a nadštandardné vzťahy so sudcami uvedených súdov. Napriek tomu, že v súčasnosti pracuje ako sudca Okresného súdu Trnava, uvedené väzby zostali zachované, i v súčasnosti má blízke vzťahy so sudcami Okresného súdu Nitra a Krajského súdu v Nitre. Matka JUDr. F. - PhDr. O. pracovala v období roka 2007 ako riaditeľka Ústavu na výkon väzby v Nitre a z titulu svojej funkcie prichádzala do kontaktu so sudcami Okresného súdu a Krajského súdu v Nitre. Predtým pracovala dlhé roky ako psychologička Ústavu na výkon väzby v Nitre a so sudcami oboch súdov sa stretávala i na neformálnych akciách. Vyššie uvedené skutočnosti odôvodňujú pochybnosti o nezaujatosti sudcov Okresného a Krajského súdu v Nitre v predmetnej veci a to so zreteľom na ich pomer k účastníkovi konania JUDr. F. a to i prostredníctvom jeho matky.

Žiadala, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol o vylúčení sudcov Krajského súdu v Nitre z prejednávania a rozhodovania predmetnej veci a túto prikázal na rozhodnutie inému vecne príslušnému súdu.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Nitre (§ 16 ods. 1 tretia veta O.s.p.) posudzoval opodstatnenosť tvrdenej možnosti vzniku pochybnosti o nezáujatosti sudcov krajského súdu z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Vychádzal pritom z ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p., v zmysle ktorého sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezáujatosti. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednaní veci, k nezáujatému prístupu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočnosti, ktorá je z hľadiska vylúčenia sudcu považovaná za právnu relevantnú. Je ňou existencia určitého právne významného vzťahu sudcu a to:

1. k veci, v rámci ktorého vzťahu by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia o veci, alebo
2. k účastníkom konania, ktorý vzťah by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k nim, alebo
3. k zástupcom účastníkov konania, ktorý vzťah by bol založený na pomere vykazujúcom znaky vzťahu uvedeného pod bodom 2.

Citované zákonné ustanovenie predpokladá taký vzťah vlastného záujmu sudcu na prejednávanej veci alebo taký jeho osobný vzťah k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom, ktorý by pri všetkej možnej snahe o správnosť rozhodnutia ovplyvnil jeho objektívny pohľad na vec a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia.

Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorého slovenský preklad bol vyhlásený v oznámení Federálneho ministerstva zahraničných vecí pod č. 209/1992 Zb., ďalej len „dohovor“) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný súd zriadený zákonom. Súvislosťou medzi súdom, ktorý je založený na zákone, a jeho nezávislosťou, ako to vyjadruje článok 6 ods. 1 prvá veta dohovoru („každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokolvek trestného obvinenia proti nemu“), garantuje tento dohovor v celoeurópskom rozmere súčasne sudcovskú nezávislosť aj právo na zákonného sudcu. Ústavná úprava súdnej a inej právnej ochrany v Slovenskej republike garantuje obdobne vyjadrené právo na spravodlivý proces [čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ktorá je uvedená ústavným zákonom č. 23/1991 Zb., ďalej len „listina“; čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uverejnenej pod č. 460/1992 Zb., ďalej len „ústava“, ktoré články dávajú každému možnosť (právo) domáhať sa /zákonom/ ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v /zákonom/ určených prípadoch na inom orgáne /Slovenskej republiky/], do ktorého tiež zahrňuje aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi (čl. 38 ods. 1 listiny; čl. 48 ods. 1 ústavy, ktoré články postulujú, že nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi a že príslušnosť súdu ustanoví zákon). Ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadruje zhodu (totožný zámer) na sudcovskú nezávislosť a právo na zákonného sudcu s právnym režimom podľa dohovoru (v obsahu týchto práv podľa dohovoru a podľa ústavy nemožno vidieť zásadnú odlišnosť). Potom platí, že v určitej právnej veci má rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania - pokiaľ by k tomu nebol daný zákonný dôvod - meniť nemal. Inštitút vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania veci, ktorý predstavuje výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu, stanovuje, aby zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov bol zákonný sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Sledovaný cieľ, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmarení hroziaceho rizika, že by vo veci mohol

konať a rozhodovať zaujatý - nie nestranný - sudca.

Nezávislosť s nestrannosťou a odbornosťou sudcu sú podmienkami kvalitného rozhodovania a jeho predvídateľnosti a sledujú tak význam riadneho poskytovania spravodlivosti. Nezávislosť a nestrannosť úzko spolu súvisia, často sa prekrývajú a nie je vždy ľahké ich od seba odlíšiť. Nestrannosť definovaná aj ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a stranickosti býva považovaná za pojem širší ako nezávislosť. Nestrannosť sudcu musí byť podstatou jeho funkcie, zatiaľ čo jeho nezávislosť ju má iba umožňovať. Pod sudcovskou nezávislosťou a nestrannosťou treba rozumieť aj nezávislosť a nestrannosť každého jednotlivého sudcu.

Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej právnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prejednanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prejednanie veci nestranným súdom je len povinnosť (nadriadeného) súdu prejsť každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03). Vzhľadom na to, že rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 14 ods. 1 O.s.p. predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 38 ods. 1 listiny, čl. 48 ods. 1 ústavy), treba trvať na tom, že sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci možno skutočne iba výnimočne a z naozaj závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom nezaujato a spravodlivo. Pri posudzovaní týchto dôvodov (ich analýze) v konkrétnej situácii je nutné prihliadať aj na rozsiahlu a inštruktívnu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a Ústavného súdu Slovenskej republiky k danej problematike.

ESLP pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vznikať pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania, resp. aj k ich zástupcom. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom pri rozhodovaní o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je to, či je objektívne oprávnená obava účastníka konania (to isté platí u oznámenia zákonného sudcu o skutočnostiach, pre ktoré je vylúčený). Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či obavu z nedostatku nezaujatosti treba mať za relevantnú. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na

objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného. Je potrebné brať zreteľ na skutočnosť, že spoločenské vzťahy v najširšom slova zmysle sú vzťahmi vzájomného pôsobenia, kontaktu a interakcie medzi členmi spoločnosti; preto závažnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezaujatosti zákonného sudcu (znamenala dôvod pre jeho vylúčenie z prerokúvania a rozhodovania vecí), môže aj pri zohľadnení tzv. teórie zdania uplatňovanej v judikatúre ESLP nastať iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k danej veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne (porovnaj napr. I. ÚS 332/08).

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z uvedenej judikatúry ESLP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodit', že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďit' prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje.

V prejednávanej veci matka maloletého dieťaťa vyvodzovala zaujatosť sudcov Krajského súdu v Nitre z toho, že otec dieťaťa JUDr. F. má osobné a nadštandardné vzťahy so sudcami tohto súdu, lebo v určitom období na tomto súde pracoval ako vyšší súdny úradník, v súčasnosti pracuje ako sudca Okresného súdu Trnava a jeho vzťahy s týmito sudcami zostali zachované. Matka JUDr. F. z titulu svojej funkcie z roku 2007, ako riaditeľky Ústavu na výkon väzby v Nitre a z titulu vykonávania práce psychologičky v tomto zariadení sa so sudcami tohto súdu stretávala aj na neformálnych akciách a má s nimi osobné kontakty.

Z predkladacej správy Krajského súdu v Nitre vyplýva, že daná vec bola podľa rozvrhu práce pridelená senátu 9Co, ktorý je zložený z predsedníčky senátu JUDr. G. a sudcov Mgr. L. a Mgr. V. Sudkyne JUDr. G. a Mgr. V. sa k obsahu vznesenej námietky zaujatosti vyjadrili a zhodne uviedli, že nemajú žiaden vzťah k prejednávanej veci ani k účastníkom konania. Otca maloletého dieťaťa poznajú len z videnia z čias, kedy pôsobil ako vyšší súdny úradník na Okresnom súde Nitra a Krajskom súde Nitra, matku JUDr. F. nepoznajú. Sudkyňa Mgr. L. uviedla, že sa vo veci necíti byť zaujatá, nemá žiaden pomer k účastníkom konania ani k prejednávanej veci. Otca maloletého dieťaťa pozná len z čias jeho pôsobenia v pozícii VSÚ na Krajskom súde v Nitre, nebol však zaradený v senáte, v ktorom ona pôsobí a tento vzťah neprekročil bežný kolegiálny rámec. Matku otca PhDr. O. pozná z videnia, osobne sa nepoznajú, nemá k nej absolútne žiaden vzťah.

Najvyšší súd Slovenskej republiky považuje za potrebné pripomenúť svoje konštantné závery, ktoré nezaujíma len aktuálne, ale zaujal ich opakovane už v minulosti v situáciách, keď sa namietal profesionálny, resp. kolegiálny vzťah medzi sudcom a účastníkom konania - iným sudcom, resp. VSÚ, teda okolnosť profesionálneho, resp. kolegiálneho vzťahu k účastníkovi (porovnaj najmä uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. apríla 2010 sp. zn. 1 Nc 8/2010, ale aj napr. uznesenia z 25. marca 2011 sp. zn. 1 Nc 18/2011, z 15. apríla 2011 sp. zn. 1 Nc 26/2011, zo 14. júla 2011 sp. zn. 1 Nc 39/2011). Najvyšší súd zdôraznil, že u takéhoto vzťahu chýba objektívny základ na konštatovanie zaujatosti, pretože vzájomné vzťahy medzi sudcami sú založené na profesionalite a kolegiálnosti. Ak by z takéhoto základu bol vyvodzovaný opačný záver, znamenalo by takéto posudzovanie, že výlučne pracovný a kolegiálny vzťah medzi sudcami vo všeobecnosti prezumuje porušovanie sudcovských povinností a zásad sudcovskej etiky. Ak rámec týchto vzájomných vzťahov neprekročí hranicu

profesionálnosti a kolegiálnosti, nemožno mať bez ďalšieho pochybnosti o ich nezaujatosti. Až v prípade, že by vzájomný vzťah prerástol cez rýdzo profesionálny rámec výkonu funkcie sudcu a nadobudol charakter bližšieho osobného vzťahu, pôjde o okolnosť vzbudzujúcu opodstatnené pochybnosti o nezaujatosti a teda išlo by o dôvod pre vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí. Vzťahy medzi sudcami, ktoré však bežný pracovný a kolegiálny rámec neprekračujú t. j. ak tieto vzťahy spočívajú iba na tom, že sa sudcovia navzájom poznajú, pretože na výkon funkcie sú zaradení na rovnaký (prípadne vyšší alebo nižší) súd, nemajú teda samé osobe povahu dôvodov vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí.

So zreteľom na pomer sudkýň zákonného senátu Krajského súdu v Nitre, ktorému vec bola pridelená na prejednanie a rozhodovanie absentuje dôvod vylučujúci ich z prejednávania a rozhodovania vecí. Pokiaľ uvedené platí pre priamy /bezprostredný/ vzťah, nemôže sa uplatniť odlišné, resp. prísnejšie kritérium na iba odvodený či sprostredkovaný vzťah (v danom prípade vzťah k matke otca dieťaťa). Iné riešenie by odporovalo pravidlám elementárnej logiky (argumentum a maiore ad minus).

Keďže v predmetnej veci zákonné predpoklady na vylúčenie sudcov v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. neboli splnené, Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol tak, že sudkyne senátu 9Co Krajského súdu v Nitre JUDr. G., Mgr. V. a Mgr. L. nie sú vylúčené z prejednávania a rozhodovania tejto veci (výrok 1. uznesenia).

Vo vzťahu k ostatným namietaným sudcom Krajského súdu v Nitre považuje nadriadený súd námietku zaujatosti vznesenú matkou maloletého dieťaťa s poukazom na ustanovenie § 14 Občianskeho súdneho poriadku za bezpredmetnú, majúc za to, že nie sú splnené podmienky, za ktorých možno o námietke na vylúčenie ďalších sudcov konať.

Podľa § 103 O.s.p. kedykoľvek za konania prihliada súd na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať vo veci (podmienky konania).

Ak ide o taký nedostatok podmienky konania, ktorý nemožno odstrániť, súd konanie zastaví (§ 104 ods. 1 prvá veta O.s.p.).

V zmysle § 15a ods. 1 O.s.p. účastníci majú právo z dôvodov podľa § 14 ods. 1 O.s.p. uplatniť námietku zaujatosti voči sudcovi, ktorý má vec prejsť a rozhodnúť.

Z ustanovenia § 14 a nasl. O.s.p. v spojení s § 3 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov treba vyvodiť, že ak sudcovia určení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie v príslušnom senáte nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí, chýba podmienka konania vo vzťahu k námietke zaujatosti vznesenej voči sudcom, ktorým vec pridelená nebola (ostatným sudcom daného súdu); ide o neodstrániteľný procesný nedostatok podmienky tohto konania.

Za tejto procesnej situácie Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Nitre (§ 16 ods. 1 O.s.p.) nemá vo vzťahu k takejto námietke o čom konať, pretože na základe len samotnej námietky zaujatosti nemožno rozhodnúť o vylúčení namietaných ďalších sudcov, keďže nie sú zákonnými sudcami.

Nakoľko ide o neodstrániteľný procesný nedostatok podmienky tohto konania, Najvyšší súd Slovenskej republiky podľa § 104 ods. 1 prvej vety O.s.p. konanie o námietke zaujatosti vznesenej matkou maloletého dieťaťa na vylúčenie ďalších sudcov Krajského súdu v Nitre zastavil (výrok 2. uznesenia).

Rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.